Poštnina plačana v gotovini

Cena 2.— din

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE OKRAJEV ČRNOMELJ, NOVO MESTO IN TREBNJE

Leto I. — Štev. 27. | Novo mesto, 26. avgusta 1950 | Izhaja tedensko

Resnica o Jugoslaviji prodira v svet

Skozi temno goščavo laži, spletk in umazanih provokacij, ki jih informbirojevske države že nad dve leti postavljajo okoli naše države, pri čemer dobivajo podporo pri sumljivih pisunih na zapadu, poleg klevet in poklicnih izmišljotin, ki jih razširjajo o nas kapitalisti v svojem besnem srdu, se kakor sonce skozi oblake po nevihti prebija resnica o novi Jugoslaviji. Vedno bolj se odpirajo delovnim množicam po svetu oči, da gre mala, a na zunaj in znotraj čvrsta Titova država krepko po poti, na katero je stopila že v letu 1941. Nobena laž, nobeno še tako žolčno sovraštvo in izzivanje bodisi z zapada ali z vzhoda nas ni — in nas nikoli ne bo — odvrnilo z naše poti v socializem.

Pobuda Nacionalnega komiteja Jugoslavije za obrambo miru, ki jo je dala resolucija zadnjega kongresa tega komiteja pred dobrim mesecem, je našla v svetu širok odziv. Napredni kulturni in javni delavci odgovarjajo na poziv, naj obiščejo Jugoslavijo in se prepričajo, če pripravljamo napad proti našim sosedom.

»Obiski v Jugoslaviji bodo razkrinkali lažne obtožbe Informbiroja«, piše znani angleški javni delavec Conny Zilliacus.

»Stališče Sovjetske zveze do Jugoslavije ni našlo opore delavskega razreda na svetu«, je dejal vplivni slovenski izseljenec in pisatelj Etbin Kristan, ko ga je obiskal slovenski književnik Tone Seliškar.

Podobnih izjav bi lahko našteli vedno več. Ljudje iz različnih držav, ki so že bili medtem pri nas na obisku, se oglašajo v tisku in pišejo o nas resnico. Vsak, kdor je videl naše ljudi v njihovem ustvarjalnem poletu, ne more lagati. Resnica je močnejša od natolcevanj. Jugoslovanski narodi, ki znajo ceniti svojo in tujo svobodo, si z lastnimi rokami ustvarjajo neodvisno gospodarstvo. Pri tem ne ogrožajo nikogar. Za vse tiste pa, ki jim to ni všeč in bi nas radi na kakršen koli način izkoriščali, velja pregovor: Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade.

V jamo, ki so si jo izkopali voditelji informbirojevskih držav s svojo poplavo laži in obrekovanj na račun jugoslovanskih narodov, lezejo zdaj prav ti voditelji — in vsi, ki jih posnemajo — vedno globlje. Iz močvirja idejnih zmed, kjer ustvarjajo lažimarksisti vedno večje neumnosti, ne vidijo več izhoda. Kakor je naša pot v socializem kristalno čista in borba naših ljudi za svobodo, mir in enakopravnost poštena in hkrati vzpodbudna za vse, ki se v resnici borijo za pravičen svet in novega človeka, tako je umazana propaganda lažnivih prerokov z vzhoda in zapada iz dneva v dan bolj neumna in odvratna.

»Hotela sem v Jugoslaviji videti, če ima Informbiro prav ... in nisem odkrila ne fašizma, ne fašistov,« je napisala napredna francoska književnica Edith Thomas. Francoska javna delavka Agnes Humbert, ki je bila v naši državi pred proslavo 8. marca, piše knjigo »Kaj sem z lastnimi očmi videla v Jugoslaviji«. Žene-antifašistke, ki so letos obiskale Jugoslavijo — med njimi žene iz Amerike, Anglije, Francije, Norveške, Zapadne Nemčije, Trsta itd., — pišejo o svojih vtisih iz Jugoslavije in govorijo o čudovitem ljudstvu, ki se je osvobodilo okovov suženjstva kapitalizma.

»Mladi delovni ljudje in študenti, ki smo prišli v Jugoslavijo v brigadah ali posamezno iz vseh krajev sveta — iz Francije in ZDA, iz Vietnama in Anglije, iz Švedske, Latinske Amerike, iz Belgije, Nizozemske in republikanske Španije, iz Indije in Kitajske, Severne Koreje in Kambodže, z Bližnjega Vzhoda, iz Nemčije in Italije, bivši grški partizani, kakor tudi jugoslovanska mladina, pošiljamo bratske pozdrave mladini vsega sveta, ki je prežeta z ljubeznijo za mir in napredek.« — Tako pozdravljajo v svoji resoluciji inozemske in naše mladinske brigade iz Zagreba mladino celega sveta. »Pozivamo vse organizacije,« nadaljujejo, »ki hočejo mir na svetu, naj pošljejo delegacije v Jugoslavijo, da bi se seznanile z dejanskim stanjem.«

Prihajajo od vseh strani. Italijanski delavci in kmetje, francoski kovinarji, belopolti in črni študentje, dekleta, mladinci, bodoči znanstveniki in učitelji, ljudje iz držav, kjer še vlada kapitalizem. Tu pri nas stisnejo roko našim mladincem, delajo, govorijo z ljudmi, si ogledujejo naše tovarne, ceste, proge, vasi, zadruge, našo kulturo in znanost, se čudijo, zapisujejo in pišejo domov — da so v novem svetu. Življenje v Jugoslaviji, naša stvarnost in dejanska borba za mir in enakopravnost, jim odpirajo oči. Mnogi prihajajo z nezaupanjem — vračajo pa se močni in prekaljeni. Resnica zmaguje nad lažjo in obrekovanji.

Zato nas ni strah novih laži in izmišljotin, ki jih mečejo v svet informbirojevska trobila. Ob resnici in našem napredku, ki potrjujeta Leninov izrek, da bo »vsaka država prišla v socializem po lastni poti,« se razblinjajo obrekovanja in izzivanja naših nasprotnikov kakor dim v vetru.

»Mi sploh nimamo propagande. Naša propaganda so dejstva. Vabimo slehernega, da si ogleda ta dejstva.« Te besede tovariša Tita vabijo vedno več naprednih in dobromislečih ljudi iz vseh krajev sveta v Jugoslavijo. Zato resnica o Jugoslaviji vztrajno prodira v svet in zmaguje.

Dinar, vpisan v ljudsko posojilo,

je za našo lepšo bodočnost čvrst zidak

Bližamo se začetku vpisa II. ljudskega posojila. Poročila iz naših treh okrajev govore, da se je prvotna mlačnost spremenila v razgibanost, ki obeta lepe uspehe.

Do 15. avgusta...

Do 15. avgusta so sklenili v *črnomeljskem okraju* vpisati kmetje, delovni kolektivi, nameščenci in mladina že 1,010.000 dinarjev, medtem pa se je številka seveda že precej povečala. Bela Krajina se bo postavila tudi tokrat. Mladina je sprejela do srede avgusta za 180.500 din obvez in tekmuje, da bo dosegla predvideno vsoto.

Živahno tekmovanje je razgibalo oficirje, podoficirje in borce naše vojske v Beli Krajini. Do 15. avgusta so imeli prijav že za 1,127.000 dinarjev posojila, tekmovanja pa še niso zaključili.

Lep zgled so dali frontovcem črnomeljskega okraja člani okrajnega plenuma Osvobodilne fronte. Na zasedanju plenuma 15. avgusta so sklenili, da bodo vložili v drugo ljudsko posojilo 163.000 dinarjev.

Zadružnik Guštin bo vpisal 80.000 dinarjev

Kmečka delovna zadruga »Partizan« v Metliki je imela nedavno polletni občni zbor, na katerem so obravnavali zadružniki gospodarske naloge in pomen drugega ljudskega posojila. Drug za drugim so člani zadruge zviševali obveze, ki so jih dali že prej za posojilo. Vse pa je presenetil zadružnik Anton Guštin. Zavezal se je, da bo vpisal 80.000 dinarjev.

Zadružnik Guštin, ki je letos stopil v obdelovalno zadrugo, je varčen, skromen in umen gospodar. Pri delu je med prvimi, zato se je izkazal tudi pri posojilu. Rad bo naložil svoje prihranke v najvarnejšo blagajno — v ljudsko posojilo.

Kakšne koristi bo imel Guštin od vloženega denarja? Poleg tega, da bo s svojim zneskom podprl naše skupne napore za čimprejšnjo gospodarsko osamosvojitev države, pa mu bo 80 obveznic po 1000 dinarjev prinašalo tudi lepe obresti. Drugo ljudsko posojilo se obrestuje s 5 odstotki. Vsaka šesta obveznica bo izžrebana z dobitkom, poleg tega, da bo vrnjena za vsako tudi vplačana vsota v celem znesku. Ako bi bil, postavimo, Guštin šele v desetem letu izžreban z vsemi 80 obveznicami, bo dobil vrnjenih 80.000 din in še 40.000 din obresti! Vendar pa bo vsako leto izžrebanih gotovo število obveznic, od katerih bo dobila vsaka šesta dobitek, poleg tega pa 5 odstotne obresti.

Tako bo Guštinu njegova vloga varno naložena in obrestovana. Pokazal je, da ljubi državo in njen napredek. Taka je socialistična in domovinska zavest naših ljudi — graditeljev socializma.

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Brigada »Matije Gubca«, ki je v narodno osvobodilni vojni v krvavih borbah z okupatorjem utirala slovenskemu narodu pot v svobodo, bo dne 3. septembra proslavila na Muhaberju pri Novem mestu osmo obletnico svoje ustanovitve.

Ni človeka v naših treh okrajih, da ne pozna imena: »Gubčeva«. Spomin na to junaško in slavno brigado je pretkan z ljubeznijo, zahvalo in spoštovanjem. Še danes se spomni starka nekje pod Gorjanci, kako so ji kapljale solze na košček kruha, ki ga rezala ozeblemu borcu. V Podgradu nikdar ne bodo pozabili, kako je v največji nevarnosti za lastno življenje rešil partizan Gubčeve brigade življenje otroku belogardista. Botra iz Vine vasi je zmerom godrnjala nad kokošmi, če so bili »Gubčevci« v vasi: »Nesnaga nemarna, tak znesi no že vendar!...« Še vlažno jajce je lepo ocvrto odromalo v želodec lačnega »Gubčevca«. Ta brigada je bila resnično ljudska brigada. Ne toliko po imenu nekdanjega slavnega bojevnika za »staro pravdo«, kolikor zaradi junaštva in iskrene ljubezni do preprostega kmečkega Dolenjca.

Srečanje »Gubčevcev« na Muhaberju z ljudstvom, ki so mu pomagali odpirati vrata v svobodo, bo velik praznik. Staro in mlado bo prihitelo na to veliko proslavo. Po petih letih težke in ponosne borbe za svojo narodno in gospodarsko neodvisnost, si bomo z junaki naše svobodne domovine pogledali v oči. Preteklost in sedanjost bo pred nami! Naši računi so čisti, zato bo tudi srečanje prav tako čisto; zaiskrilo se bo kakor žlahtni ljutomerčan, s katerim bomo nazdravili nekdanjim borbam po svetli sedanjosti in še svetlejši bodočnosti.

(Nadaljevanje s 1. strani)

In v novomeškem okraju...

Tudi v okraju Novo mesto so dosegli s 15. avgustom številko, ki zgovorno priča, da bo II. ljudsko posojilo imelo na Dolenjskem velik uspeh. S tem dnem je bilo danih obvez za 1,855.000 dinarjev.

Vse kmetijske obdelovalne zadruge v okraju so svojo prvotno obljubo obnovile z novo, ki bo vsoto vpisa pri članih zadruge dvignila za 100%. V Orehovici je zadružnik Šiško skočil od 7000 dinarjev na 8000, Božič Franc 5000 din, Francka Franko 5000 din, ostali pa po 3000 in 2000 dinarjev. Tekmovanje, ki ga je ta zadruga napovedala ostalim zadrugam v okraju, je močno odjeknilo in potegnilo za seboj vse zadružnike.

Zanimivo je, da bo 100% invalid Babič v Št. Petru vpisal 1000 din posojila, najbogatejši kmet v tem kraju pa omahuje in se ne more nikakor pripraviti, da bi dal besedo za posojilo.

Delovni kolektiv tekstilne tovarne v Novem mestu bo določeno vsoto 300.000 dinarjev presegel. Mestno čevljarsko podjetje se je obvezalo za 33.000 dinarjev, Pionir za 112.000 dinarjev, gozdno gospodarstvo Novo mesto za 68.000 dinarjev. Tudi GAP Straža noče zaostajati. S 100.000 daje dokaz, da razume pomen posojila. Uslužbenci zdravilišča v Dolenjskih Toplicah se bodo odrezali z 61.000 dinarji, pošta v Novem mestu z 26.000, Podjetje za rejo prašičev s 50.000, uslužbenci OLO Novo mesto pa z 224.000 dinarji. Okrajni ljudski odbor s svojimi člani bo podpisal in vpisal 200.000, splošna bolnišnica 98.000.

Šprajcarju bo spodletelo

Nekaj voznikov pri LIP v Straži je pod vplivom voznika Šprajcarja, ki je samo v juniju zaslužil 56.000 dinarjev. Na vse mogoče načine se je trudil, da bi razbil enotnost voznikov, kar mu je pa spodletelo. Tudi tisti, ki so še bolj ali manj pod njegovim vplivom, mu bodo obrnili hrbet in šli po stopinjah onih, ki se zavedajo velikega pomena ljudskega posojila. Koliko iskrenosti je v Šprajcarju, se vidi že iz tega, da je hotel s krivično prilaščenim kontingentom koruze prikrajšati svoje tovariše. Šprajcarju se bo lakomnost maščevala, ker je že skoraj do kraja razkrinkan.

Ni res, da denarja ni!

Številni kmetje so obljubili, da bodo vpisali lepe tisočake v posojilo in s tem odgovorili vsem tistim, ki pravijo, da na kmetih ni denarja.

Kmet Balon na Bizeljskem bo vpisal 10.000 dinarjev, v Pišecah bo kmet Pšeničnik dal 20.000, kmet Medved pa 10.000. Kmetje v Cerkljah so se obvezali za 100.000. Tem slede številni drugi, ki jih je z vsakim dnem več.

V prejšnji številki našega lista smo že napisali, da je neumnost govoriti, da ni denarja na kmetih. Da nima kmet Cvelbar iz Gorenje vasi, ki slovi po svojem vzornem gospodarstvu, denarja, je nesmisel trditi. On tega tudi verjetno ne taji in bo prav gotovo s posojilom povedal, da razume današnji čas, ki tudi njemu prinaša lepe tisočake v žep.

Našteti primeri zavednih ljudi v novomeškem okraju so le del vseh, ki se bodo s posojilom dostojno izkazali. Kljub vsej sovražni propagandi, ki je v tem okraju bob ob steno, bo planirana vsota posojila dosežena in tudi presežena. Tako pravijo tudi odbornice AFŽ IV. terena v Novem mestu, ki so se obvezale že za 20.000 dinarjev.

Poštenim priznanje - špekulantom kazen

V dneh najbolj živahnega odkupa žita stojimo. Kmet oddaja skupnosti svoj pridelek, da bo na vsaki mizi kos kruha, delavec mu vrača z žulji svojih rok blago, ki ga izdeluje s stroji. Delo nas veže; eden brez drugega ne pomeni nič, vsi pa smo velika in močna družina, ki gleda z zaupanjem v bodočnost.

Cast in priznanje tisočem naših kmetovalcev, ki so s pridnim gospodarjenjem in z delom rok svojih družin pospravili kljub težavam letino in pošteno odmerili del, namenjen nekmečkemu prebivalstvu države. Hvaležni smo jim za njihovo delo. Tudi njihova borba za plan je trda. Vsem, ki so izpolnili svojo dolžnost do države, gre naše iskreno priznanje!

Vendar pa so se tudi letos pojavili — skrivači... Zajavkali in zakleli so v pisarnah krajevnih odborov, da žita sploh nimajo, da jim je vse pobrala toča, suša, hrošči, pa miši in druga vražja golazen, tako da bodo še sami stradali. Ko pa so ljudski odbori s komisijami pogledali tem ljudem globlje v srce in še enkrat pretehtali njihove prijave o posevkih belih žit, pa so prišle na dan čisto druge slike...

Kralj Franc, kmet IV. skupine v Jelendolu pri Škocijanu, je oddal samo del predpisane količine žita. Izgovarjal se je, da mu ni več zraslo in da nikakor ne more oddati žita po predpisu. Komisija je ugotovila, da je prijavil 75 arov posevkov belih žit, dejansko pa je imel posejanih 1 hektar in 25 arov! Samo iz utajenih površin bi bil Kralj lahko oddal celoten predpis! Tako pa je mislil odpraviti oblast s 178 kg... Ker se je izgovarjal po vasi, da je bila komisija pijana, ko je merila njive, so mu površine zmerili še enkrat in ugotovili seveda spet 50 arov utajenih posevkov. Okrajni ljudski odbor ga je zato kaznoval s 3 meseci prisilnega dela, z 10 tisoč din kazni in s pribitkom 350 kg žita k prvotnemu predpisu. Vaščani sami pa so ga ozmerjali in mu očitali, da je špekulant.

Majer Klara, posestnica III. velikostne skupine pri Skocijanu, je utajila kar 81 arov posevka belih žit; lagala je, da žita nima in ga seveda tudi ni oddala. Kaznovana je z 18.000 din globe, oddati pa mora za utajene površine belih žit še 300 kg.

Rabzelj Franc, velik kmet v KLO Prekopa, je utajil 68 arov. Izgovarjal se je, da je utajena zemlja last bratov, ki pa imajo živilske nakaznice. Oddal je le del predpisane količine žit. Pritožbe proti odločbi o oddaji sploh ni vložil, ker zanj predpisi baje ne veljajo. Plačal bo 8000 din kazni in na dvemesečnem prisilnem delu premislil, ali je treba spoštovati zakone ljudske oblasti ali ne...

Pevec Marija, močna kmetica iz Jelendola pri Skocijanu, je tudi zatajila 82 arov posevkov. Oddala je le majhen del od predpisa. Za izigravanje odredbe je kaznovana s 15.000 din, za utajene površine pa bo oddala še 250 kg žita.

Pošteni, zavedni in dobri gospodarji pozdravljajo te ukrepe. Vaščani v Jelendolu, ki so nahrulili Kralja in se ga skoraj lotili s pestmi, so potrdili, da špekulantom pri nas ni postlano z rožicami. Marsikateri »računar« je letos sejal žito na 10, 15 in še več njivah in njivicah, hoteč tako ogoljufati krajevni odbor. Ljudstvo pa je proti špekulantom.

Zato — poštenim kmetom priznanje, špekulantom kazen!

Kmetijski svetovalec

Koruzna snet

Kakor nam povzročajo na ozimnih in jarih žitih veliko škodo razne prašne in trde sneti, vidimo tudi na koruzi podoben pojav. Bolezen na koruzi, ki jo imenujemo koruzna snet ali bulavost, pozna vsakdo. Po naših njivah je je precej opaziti in mislim, da bi lahko dal v kratkem napotke, da omejimo to bolezen na koruzi.

Da preprečujemo razvoj trdih in prašnatih sneti na pšenici, ječmenu, ovsu in prosu z rednim razkuževanjem semena pred setvijo, je znano vsakemu kmetovalcu. Manj je dosedaj poznana borba proti koruzni sneti ali, kakor nekateri imenujejo to bolezen, bulavosti. Na napadeni rastlini se namreč pojavijo črne bule raznih velikosti in na vseh nadzemnih delih koruze — na storžu, metlici, deblu. Z enega kraja se trosi razširijo s pomočjo vetra tudi v druge kraje in okužijo rastline.

Najboljši način zatiranja je ta, da sproti odstranjujemo še zaprte bule. Bule porežemo in sežgemo, da se trosi — to je črni prah v bulah — ne raztresejo po zemlji. Delo lahko opravijo otroci in nedvomno bomo lahko omejili širjenje te bolezni, če bo vsak pravočasno odstranjeval bolne rastline, odnosno odstranil bule. Pred setvijo seme razkužimo z istimi kemijskimi sredstvi, ki jih rabimo za razkuževanje ostalih žit. One rastline, kjer se je pojavila bula pod storžem, moramo odstraniti, če se pa bula nahaja na metlici, odrežemo rastlino nad storžem.

Ker smo ravno pri koruzi, bi omenil postopek, ki kvarno vpliva na pridelek koruze. Na posameznih njivah so nekateri že pričeli odstranjevati koruzne metlice nad storži. To delajo z izgovorom, da primanjkuje krme. Res je, da je letos veliko pomanjkanje krme, kar pa ne sme biti vzrok, da bi predčasno prikrajševali koruzo. Vsak lahko ve, da je listna površina rastlin ona, ki presnavlja iz zemlje prejeto hrano s pomočjo sončne energije in ogljikovega dvokisa iz zraka. Če zmanjšujemo rastlini listno površino, ji zmanšujemo tudi sposobnost, da dovaja rastlini, v našem primeru storžu, dovolj hrane. S takšnim delom si zmanšujemo pridelek in je prikrajševanje metlic priporočljivo le v pozni jeseni, ko je koruza že zaključila rast in samo še dozoreva. Koruzne metlice bomo lahko uporabili za krmo tudi pozneje, najboljše pa je, da se vse uporabi za siliranje, ko smo potrgali koruzo.

Trebanjci nočejo zaostajati

Okraj Trebnje je bil nekam skop s poročili o ljudskem posojilu. Po prvih poročilih, ki smo jih sprejeli, pa lahko sklepamo, da tudi trebanjski okraj ne bo med zadnjimi.

Jože Smole, 100% invalid

Smoletov Jože iz Čužnje vasi pri Mirni vasi je slep, vidi pa bolj kot Zoretov Janez iz Moravč pri Sv. Križu, ki kljub svojim tisočakom noče dati dinarja posojila. Smole pravi, da ne vidi sonca, ki ga vsak dan čuti, ve pa za svobodo, ki mu daje človeka vredno življenje. To je pri nas. »Vpisujem 10.000 dinarjev ne samo zase, pač pa tudi za tiste, ki z odprtimi očmi ne vidijo tega, kar je meni vsak dan na dlani in v srcu. Ni mi treba prosjačiti. Večkrat se vprašujem, kakšni so v obraz ljudje, ki se odmikajo posojilu. Škoda, da so taki. Posodil bi jim za en dan slepe oči!«

Invalidi v okraju Trebnje bodo dali 70.000 dinarjev. Tudi Sv. Križ pri Litiji ima zavedne ljudi. Kmet Voje Jože bo dal 4000 dinarjev. Pravi, da bi dal še kak dinar po vrhu, ampak ne razume tiste, ki so toliko denarja spravili s pridelki v žep, pa molče.

Na Primskovem živi kmet, ki ima 11 otrok. V posojilo bo dal 2000 dinarjev — ne daleč od njega pa preklinja kmet Miklavčič Janez, ki nima otrok in pravi, da naj vse skupaj vrag vzame. Janežič ne pozna kletev, to prepušča Miklavčiču.

Večina kmetov v trebanjskem okraju bo dala v posojilo denar, ki jim bo pomagal v težkem delu za lepšo bodočnost.

Mladina v tem okraju hiti za mladino ostalih okrajev na Dolenjskem in Beli Krajini. Predvideno vsoto je za 100% prekoračila.

Kmetje iz Velike Loke (43.000), Sela Šumberk (23.000) in tako naprej kažejo pot tudi ostalim kmetom v okraju, ki se nekam otepajo in z nerazumevanjem pristopajo k posojilu.

Trije okraji: Črnomelj, Novo mesto in Trebnje bodo presegli načrt II. ljudskega posojila. Prav to posojilo jim bo povedalo, da se naša država ne gradi tjavdan, ampak da je to graditev, ki zahteva žrtve in pa veliko, veliko dobre volje.

Skrb ljudske oblasti za zdravstvo

Kako se zanima naša oblast za dvig zdravstva v okraju Novo mesto, vidimo najlepše iz primerjave med letom 1939 in 1949.

V letu 1939. je bilo v našem okraju prav malo zdravstvenih ustanov. Imeli smo žensko bolnišnico, last prejšnje Banske uprave, in moško bolnišnico, last usmiljenih bratov v Kandiji, zdravstveni dom v Št. Jerneju in šolsko ambulanto v Novem mestu, v kateri pa je zdravnik ordiniral le 1—2 krat tedensko.

Skrbi za majhne otroke se ni posvečala pažnja. V ženski bolnišnici je bil tudi protituberkulozni dispanzer, kamor je prihajal zdravnik iz Ljubljane. Do leta 1949. pa je naša oblast povečala mrežo zdravstvenih ustanov. Reorganizirala je bolnišnico; v ženski bolnišnici so oddelek, kjer je treba operativnih posegov, to je kirurgija in porodništvo, medtem ko so ostali oddelki v bolnišnici v Kandiji, ki je bila nacionalizirana. Leta 1939. sta imeli obe bolnišnici 284 postelj in sta oskrbovali 5066 bolnikov, operacij je bilo 1351, porodov 308, ambulantnih pregledov 100. Leta 1949. pa je bilo že 318 postelj, 8117 bolnikov v oskrbi, 4918 operacij, 744 porodov in 605 ambulantnih pregledov, vse to pri istem številu zdravnikov, v obeh primerjanih letih je bilo 5 zdravnikov. V splošni bolnišnici Novo mesto imamo tudi oddelek za tuberkulozo.

Po vojni smo zgradili bolnišnico za tuberkulozne, ki bo dokončana letu 1951. in bo imela 90 postelj.

Iz bivše šolske ambulante še je razvila poliklinika, v kateri sta sedaj dve splošni ambulanti (v letu 1949. 20.286 pregledov-, šolska ambulanta (v letu 1949. 9815 pregledov), posvetovalnica za otroke (v letu 1949. 1324 pregledov), dispanzer za žene (v letu 1949. 161 pregledov), protituberkulozni dispanzer (v letu 1949. 7276 pregledov) in zobna ambulanta (v letu 1949. 14.391 pregledov). Poleg tega pa ordinirajo za polikliniko tudi specialisti in sicer za kirurgijo, porodništvo, notranje bolezni, otroške bolezni in tuberkulozo.

Iz malega laboratorija, ki je začel delati v l. 1942., pa je zrasla danes že cela Sanitarna epidemiološka postaja, v njenem laboratoriju se vrše vse preiskave, potrebne za preprečevanje in ugotavljanje bolezni. Poleg tega se je razvil v sklopu te postaje živilski laboratorij, ki ugotavlja kakovost živil. Živilski laboratorij je imel v letu 1949. 1620 pregledov.

Izven mesta je bil zdravstveni dom v St. Jerneju, v katerem je ordiniral zdravnik. V letu 1949. pa imamo že sektorske ambulante v Dol. Toplicah, Žužemberku, Št. Jerneju in majhno zdravstveno postajo v Mirni peči. Vse te ustanove so izvršile v l. 1949. 21.605 pregledov.

Za pravilno nego otrok pa skrbijo tudi posvetovalnice na terenu, ki jih je 9 v našem okraju. V teh se brezplačno pregledujejo majhni otroci, matere pa dobijo brezplačno nasvete in dobrine od Mednarodnega dečjega fonda. V letu 1949. je bilo izdano mleko, maslo in milo preko 3000 koristnikom.

Pri porodih pomagajo izučene babice, vendar je njih delo precej drugačno kot pred vojno. Danes je vsaka porodnica upravičena do brezplačne babiške pomoči, pa ne samo to, babica je dolžna skrbeti za nosečnice in spremljati razvoj dojenčkov. Tudi zdravstvena prosveta babicam ne sme biti tuja, saj pridejo v največji stik s prebivalstvom ter tako lahko mnogo pripomorejo k zdravstvenemu prosvetljenju ljudstva.

Iz obeh prejšnjih privatnih lekarn, ki sta bili nacionalizirani, je nastala Okrajna lekarna. Da bi imeli bolniki možnost čim bliže si nabaviti zdravila, se je ustanovila lekarniška postaja v Dol. Toplicah, ustanovili pa se bosta v najkrajšem času tudi lekarniški postaji v Žužemberku in St. Jerneju. Te lekarniške postaje bodo oskrbovane od centralne lekarne v Novem mestu. **H. — Z.**

Tlakovanje ceste v Črnomlju

Medtem ko v Novem mestu šele govorite o tlakovanju glavne ceste, smo v Črnomlju že začeli s tlakovanjem. Tlakovana cesta bo tekla vse od železniške postaje pa do novozgrajenega mostu čez Lahinjo. To je eno največjih del Bele Krajine v letošnjem letu. Cesto tlakujemo z granitnimi kockami. Dela vodi Remontno podjetje pri Mestnem ljudskem odboru v Črnomlju. Pri tlakovanju ceste je s 50% izidom dela soudeležena tudi naša vojska. Vojaki črnomaljske garnizije pomagajo strokovnemu delavstvu vsako popoldne, dočim je v dopoldanskih urah zaposleno civilno prebivalstvo. Vse volivne enote v Beli Krajini so že pred meseci sprejele svoje obveznosti za prostovoljno delo ceste. Zdaj se iz dneva v dan vrste, da bo z novo tlakovano cesto Črnomelj pridobil na svoji lepoti in urejenosti. —c

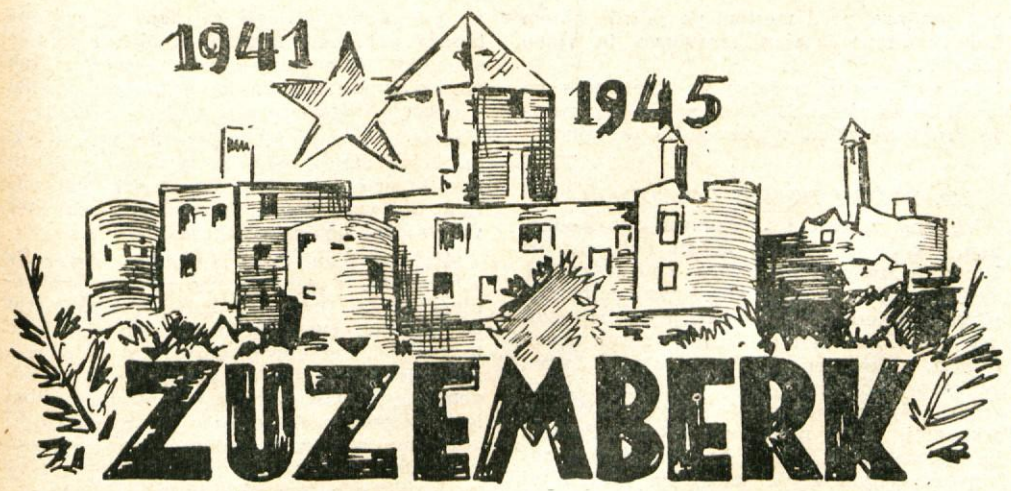

tekst-risbe: Sl. Hotko

Narod pa, ki je bil opeharjen, je s skrbjo in strahom je zrl v bodočnost, ki ni nič kaj dobrega obetala. Okupator je pričel besneti. Po Krški dolini se je dvignil krik ljudstva: Upor! Borba! Svoboda! Smrt fašizmu — svobodo ljudstvu! Narod je bil pripravljen na vse. Vodila ga je goreča želja streti jarem tujca. Narod, voljan se boriti in umirati, pa ni imel sposobnih organizatorjev za težko, usodno in ostro borbo. Temu narodu so prvi priskočili na pomoč sinovi delavskega razreda. Izkopali so puške. Po krški dolini je odjeknila iz zased svobodna partizanska puška. V širni Sloveniji ni kraja, ki bi v času narodnosvobodilne borbe, to je od 1941—1945 doživel toliko strahotnih zračnih bombnih dnevnih in nočnih napadov, da o vsakodnevnih udarih in krvavih borbah sploh ne govorimo. Za Žužemberk je bilo prelite ogromno krvi. Koliko legendarnega junaštva so si skovale slavne jurišne udarne brigade Cankarjeve, Gubčeve in druge. Mnogo, premnogo mladih življenj se je žrtvovalo za to, kar danes mi uživamo.

Lega starodavnega Žužemberka z značilnostjo kraških tal, poraslih z grmičji in gozdiči, in pa neposredna bližina kočevskega Roga je bila kot nalašč za način partizanskega bojevanja. Ni le slučaj, da so se na tem ozemlju že leta 1941. pričele zbirati skupine prekaljenih borcev za svobodo iz vse Dolenjske. Na Brezovi rebri se je prva formirala novomeška skupina, ki je bila v strogi ilegali, kot sploh vse prve partizanske skupine. Tudi pri Kremenjeku pri Selu Šumberk je bila skupina partizanov. Iz teh dveh taborišč so polagoma pričeli ustvarjati in so ustvarili 1942 prvo osvobojeno ozemlje, ki se je razprostiralo od Stične ob železniški progi do Straže, del Suhe Krajine, vse tja do kočevske proge; vse te predele so kontrolirali prvi partizanski borci. Italijanski okupator je zvedel, da se po gozdovih zbira sila, ki bo kmalu udarila po njih. Zato je za vsako ceno hotel obdržati Žužemberk; kdor ga je imel, je lahko kontroliral dolino Krke in pa prehode v skoraj nedostopen Kočevski Rog, zavetišče partizanov. Zato je v njem koncentriral močno karabinersko in fašistično posadko. V zimskem času so se borci temeljito pripravljali za borbo. V zadnji spomladi 1942 so pričeli z hitrimi, ostrimi in pogostimi napadi na utrjene postojanke italijanskega okupatorja, z namenom, da bi ga z neprestanim nadlegovanjem izrinili iz Žužemberka. S to namero so si ustvarili strnjeno ozemlje. Koliko strahu in nesigurnosti so jim prizadejali z neprestanim vznemirjanjem.

26. marca 1942 so dolenjski partizani pod vodstvom novomeščana Moreta in politkomisarja Ahaca prvikrat napadli karabinersko postajo v Žužemberku, ki je bila v sredi trga v hiši pokojnega Vinka Košička. Partizani so s hitro akcijo zavzeli del hiše a napad se je zaradi nezadostnega poznanja

Bivša Lavričeva usnjarna, ki je med NOB oskrbovala partizanske čevljarske delavnice z usnjem

notranjosti hiše ni v celoti posrečil, kot je bil previden v načrtu. Zaradi te partizanske akcije je okupator pridrvel iz vseh postojank: Stične, Novega mesta, Trebnjega in Kočevja v oklopnih avtomobilih in tankih, seveda z množico do zob oboroženih črnosrajčnikov. Ker so prišli na slepo in se niso mogli maščevati nad partizani, so se maščevali nad nezaščitenim ljudstvom. Prva žrtev divjaštva je bil tov. Smrke Jože. Požgali so mu hišo, pokradli vse, šaj so se pri kraji posebno odlikovali nekateri domačini, njega pa so nečloveško pretepli in pretepenega odvlekli v novomeške zapore z desetino drugih domačinov. Narod je v tem dejanju spoznal, da je življenje Slovencev ograženo, domovi izpostavljeni paljenju, ropanju in uničevanju.

Toda partizani, kljub temu, da niso popolnoma uspeli, niso mirovali. Izpremenili so način napadanja, razdelili so se v male, zelo okretne skupine in stalno vpadale v bližino Žužemberka ter vznemirjali okupatorsko posadko ponoči in podnevi.

Spričo terorja okupatorja je partizanska sila rasla iz dneva v dan, nastala je potreba po novih formacijah, ustanovljena je bila II. grupa, ki je pričela 30. 3. 1942 z obsežnimi in skrbno pripravljenimi ofenzivnimi operacijami. Po neprestanih in krvavih borbah podnevi in ponoči je II. grupa v maju 1942 osvobodila še ostale predele kjer se je zadrževal okupator, del Suhe Krajine in ozemlje med Krko in železniško progo Ljubljana—Novo mesto razen Žužemberka.

(Nadaljevanje.)

Pripravimo se na brežiški »Festival bratstva in edinstva«

Ljudska prosveta v okraju Krško pripravlja letos drugi »Festival bratstva in edinstva«, ki bo 16. in 17. septembra v Brežicah. V bodoče se bodo prirejali taki festivali, na katerih bosta poleg okrajev Krško, Samobor, Klanjec in Zagreb - okolica sodelovala tudi okraja Črnomelj in Novo mesto, vsako jesen.

Ljudskoprosvetno delo okrajev, ki leže ob Sotli, Savi, Gorjancih in Kolpi bo manifestiralo svojo množičnost in napredek prav na teh festivalih. Tradicionalna povezanost slovenskih in hrvaških obmejnih okrajev, ki se je v letih narodnoosvobodilnega boja in po osvoboditvi že tolikokrat pokazala kot zgodovinski dokument našega bratstva in edinstva, bo s temi festivali dobivala vedno širši razmah.

Letos se bomo na festivalu srečali s tekmovanjem raznih skupin ljudskoprosvetnih društev, sindikalnih kulturno - umetniških skupin in folklore. Izmenjali bomo svoje dosedanje izkušnje in navezali trdnejše stike za nadaljnji napredek ljudske prosvete. Po dosedanjih prijavah bodo na festivalu sodelovale dramske skupine, pevski zbori, orkestri, godbe na pihala in folklorne skupine iz hrvaških in slovenskih krajev. Poleg tega bo v Brežicah odprta razstava slikarjev-samoukov, na kateri bodo razstavljali svoja dela delavci in kmetje. Posavski muzej bo proslavil obletnico svojega dela. Prireditev se bo začela z veliko revijo ljudsko-prosvetnega ustvarjanja in napredka zadnjih dveh let, odkar so v Posavju priredili prvi festival.

Zanimivo bo tekmovanje številnih pevskih zborov, ki so se že prijavili za tekmovanje. Dramske družine pripravljajo več novih del. Senovčani bodo igrali »Veroniko Deseniško«. Novomeško SKUD »Dušan Jereb« je prijavilo »Desetega brata« in koncert orkestra. Bela Krajina obeta izvirne ljudske plese, narodne noše in še kaj.

Naša okraja, ki sta bila povabljena na to kulturno manifestacijo, se pripravljata, da bosta dostojno zastopala ljudskoprosvetno delo in uspehe, ki smo jih doslej dosegli. Festival bratstva in edinstva bo pokazal naš napredek in nas utrdil v prepričanju, da je vloga ljudske prosvete pri izgradnji socializma vedno večja.

Praznik »Gubčeve brigade«, ki bo 3. septembra na Muhaberju pri Novem mestu, bo za vse nas velik dan. Bivši »Gubčevci« bodo na Muhaberju srečni, ko bodo videli svoje ljudstvo, za katerega svobodo so se borili, zadovoljno.

Začetek proslave bo ob 10. uri dopoldne. Govorili bodo predstavniki politične in vojaške oblasti, nakar se bo začel kulturno-prosvetni in zabavni del. Igrale bodo tri godbe. Tudi pevcev ne bo manjkalo. Za veselje, ples, jedačo in pijačo bo tudi preskrbljeno, le steklenice, skodele, jedilni pribor in kozarce naj vsakdo prinese s seboj. — Množične organizacije naj organizirajo skupen prihod z okrašenimi vozovi itd.

Dokažimo borcem »Gubčeve brigade«, da je naša zahvala za njihovo slavno delo med domovinsko vojno — neizmerna!

Podrobna navodila boste našli v dnevnem tisku in slišali v radiu; tudi »Dolenjski list« bo v naslednji številki posvetil del prostora tej proslavi!

„SAJ SEM VEDEL . . .!"

Gubčeva brigada je bila silno priljubljena med dolenjskim in belokranjskim ljudstvom. Mrtvim in še živečim borcem Gubčeve brigade — te besede v spomin!

Sončni žarek je smuknil skozi krošnjo z zrelimi sadovi bogate češnje, se splazil skozi okno revne kmečke hiše in poščegetal po očeh mladega Ceneka, ki je mirno spal v postelji. Vznemirjen je Cenek začel otepati z rokami in s prsti nekaj lovil po praznem prostoru. Prav nalahko je odprl oči in mežikal v nadležneža. Vzdramljen je začel dojemati, da je napočilo novo jutro. V sami srajci se je spomnil včerajšnjega dne...

*

. . . popoldne, se je vračal iz zelnika, kjer je po naročilu stare matere natrgal cvetja, da ga pozneje poveže z rožami — kresnicami in raznese po polju. Bilo je popoldne pred Janezom Krstnikom. Cenek se je veselil Janeza Krstnika, saj mu vsako leto nudi veselja s cvetjem in še bolj s kresovi, ki jih zažigajo fantje po hribih. Ko je v mraku sedel na pragu in napenjal oči s sosedovim Jožetom, kateri bo prvi zagledal kres na gori, je nekdo veselo zavpil na koncu vasi: »Partizani gredo!«

Cenekova stara mati, ki je za otrokim hrbtom ogledovala otrokovo početje, je izustila grdo besedo in nejevoljno odšla v hišo. Cenek pa je pozabil na kresove in na cvetje. Še bolj napeto je s pogledom spremljal prve partizane, ki so se prikazali na poti ob njihovi hiši.

»Gubčevci so!« mu je zaigralo v srcu. »Ali je doktor med njimi?« Radovedno se je spenjal na prste in se oziral v dno kolone. Veseli, suhi obrazi partizanov so odzdravljali otroku. »Kje je doktor?« je vpraševal.

Za hrbtom mu je nekdo z rokami zastrl pogled.

»Ugani!«

»Ti si!«

Doktor Gubčeve brigade je poljubil Ceneka in fantiču se je zdelo, da so češnjevi sadovi z zoreče češnje kar skočili s svojo rdečico v njegova lica.

»Kako je, Cenek?«

Otrok se ni nasmejal. Naslonil je glavo na doktorjevo roko in skoraj neslišno govoril:

»Ateka še ni, mamica je pa spročila, da pride jutri . . .«

Doktor je vzel otroka v naročje, ga stisnil in z njim skupaj odšel za kolono na sredo vasi.

»Cenek!« se je oglasila stara mati.

»Pojdi, Cenek! Jutri se bova porazgovorila. Zvečer pa poslušaj. Peli bomo nocoj, ker je kresni večer . . .« se je poslovil doktor od otroka. Na obrazu se mu je poznalo, da so bili pretekli dnevi za brigado naporni in krvavi. Bil je utrujen.

Oziraje se nazaj na doktorja, je Cenek prišel do vežnih vrat.

»Večerjat, molit in spat!« mu je velela starka.

Skozi odprta vežna vrata je Cenek med večerjo opazil na daljnem hribu prvi kres. Ni ga prevzel. V njegovem srcu so zažgali kres partizani Gubčeve brigade, ki jih je otrok obboževal. Vse partizane je imel rad, toda Gubčevci so mu bili najbližji srcu, Predvsem pa doktor, doktor, ki je imel za Ceneka vedno nekaj v žepu, če več ne, vsaj dobro besedico iz srca.

Cenek je bil edinec štiridesetletnega kmeta, ki je bil v beli gardi v Novem mestu. Mati je bila v Beli Krajini na prisilnem delu, ker je vzdrževala zvezo z možem in ostalimi belogardisti. Osumljena je bila izdaje. Sam s staro materjo je otrok preživljal dneve v vasi ob glavni cesti; ki pelje iz Novega mesta v Metliko in naprej. S partizani se je spoprijaznil in je bil ves vnet zanje. Zvečer, ko je ležal v postelji, je premišljeval, kako bo šel drugi dan nad cesto pri ostrem ovinku. Tam bo pričakoval mamo, ki se mora vrniti s prisilnega dela. Še prej pa bo nabral češenj za doktorja in ostale partizane . .

Na vasi so zapeli partizani. Cenek je prisluhnil. Bil je kresni večer.

Na zemljo nastavi uho,
da zveš, da zveš, da zveš,
kje izvira srebro,
in kje se preliva zlato.

Ceneku so se oči zapirale. Zdelo se mu je, da ga nekdo nosi med samimi zvezdami in da je okrog njega vse polno kresov. Zagledal je, kako se je odpiralo nebo. Potoki zlata so mu jemali vid in nekje daleč pod seboj je zagledal, kako izvira srebro iz velikega, rdečega doktorjevega srca. Okrog srca je bilo zbranih vse polno Gubčevcev, ki so se veselo smejali Ceneku in ga pozdravljali.

*

Cenek je bil kar na mah na nogah. Od sonca obsijan se je najprej spomnil matere, ki je mogoče že na gorjanskem prelazu, potem pa na doktorja in ostale Gubčeve borce. Pozabil je na križ. Znašel se je s klobukom na češnji. Z rdečimi sadovi je kapalo v klobuk otrokovo nepokvarjeno srce in ga napolnil z neskončno ljubeznijo. Pol bo za mamo, pol za Gubčevce, se je odločil in že hitel s polnim klobukom v štab Gubčeve brigade. V hiši, kjer je bil štab brigade, se je skozi okno smejal vedri doktorjev obraz. Otrok se je ustavil pod oknom in pričakal doktorja.

»Pol zate in pol za mamo!«

»Ali se je že vrnila?«

»Zdajle jo grem pričakat!«

Ves presunjen je doktor spremil Ceneka kos poti v hrib. Slovo je bilo spet prisrčno. Cenek se je v nekaj minutah znašel visoko nad vasjo nad ovinkom glavne ceste. Legel je v senco pod hrast in se hrepeneče oziral po cesti. Minula je ura in v zvoniku je odbilo že osmo. Poglobljen v namišljeno srečanje z materjo se je zdrznil, ko je nad vasjo zažvižgalo in takoj nato močno treščilo po zemlji. Iz Novega mesta so obstreljevali vas in okolico s topovskimi izstrelki. Prestrašen je stekel Cenek proti vasi. Nov žvižg je zavrl otroku tek. Cenek je slišal grozovit pok in občutil težko bolečino na trebuhu. Ležeč na zemlji je hotel otipati boleče mesto na telesu. Zagledal je krvave prste.

Medtem se je razvila silovita in zagrizena borba med partizani Gubčeve brigade in belogardisti ter Nemci. Cenek je hrepenel po domu. Z veliko težavo se je vlekel po zemlji. Izstrelki pušk so žvižgali nad otrokom. Tudi topovi še niso utihnili. V vasi so se ljudje poskrili v kleti. Nekateri so molili, drugi kleli, nekaj jih je pa tudi pomagalo partizanom. V Cenekov dom se je zatekla zbegana ženska. Bila je njegova mati, ki je prihitela v vas po bližnjici in zato zgrešila edinca.

»Kje je Cenek?« je zavpila vsa razburjena v veži nad materjo.

»Tebe čaka na ovinku!«

Kot strela hitro se je obrnila, stisnila glavo med rame, med treskom in pokanjem stekla po vrtu navkreber. Nedaleč od doma je zagledala na zemlji krvavečega Ceneka. V naročju ga je odnesla domov.

BELOKRANJSKA DOMAČA OBRT

Možnost razširjenja in poglobitve domačih obrti Bele Krajine je danes možna kakor nikoli prej, samo treba je pravih prijemov in dobre organizacije pa gre. To dokazuje tkalska akcija, ki jo vodi »Dom« iz Ljubljane v Beli Krajini že tretje leto in lepo napreduje. Statistični podatki, ki jih je »Domov« organizator zbral, nam povedo, da je tkalstvo živo še v 56 vaseh, ki so vzhodno od črte Dragatuš—Griblje. Tam imajo ohranjenih še okoli 350 tkalskih statev ali krosen. Ker je bilo med borbami požganih več vasi, je z njimi vred zgorelo tudi 50 statev, ki bi jih pa bilo vredno nadomestiti z boljšimi in hitrejšimi. Tkalk je še čez 400 in te delajo samo v zimskem času od 60 do 80 dni. Če bi imele tkalke v tem času pripravljeno prejo, bi lahko stkale v dveh mesecih čez 100.000 metrov dobrega, trpežnega, domačega platna. Iz domačega platna se delajo rajrazličnejši izdelki, potrebni za vsakdanjo rabo.

Novost so prti in prtički, ki so jih začeli izdelovati to zimo po nekaterih vaseh Bele Krajine in se to delo hitro širi tudi po drugih vaseh.

V prihodnji zimski sezoni se bo organiziralo delo tudi v drugih panogah domače obrti, da ne bo treba kupovati izdelkov drugje. Iz ličkanja ali po belokranjsko povedano iz perušine se dajo napraviti lični in trpežni cekarji, predpražniki, copate in preproge. Belokranjskim veziljam naj se nudi prilika zaposlitve v tej stroki, ker je to mogoče.

Vrboreja ob Kolpi bi dala dovolj materiala za pletenje košar, opletanja steklenic itd. Spretne in pridne pletilje najdejo vedno zaposlitve v zimskem času, kakor še marsikdo drugi, ki noče zapravljati časa v brezdelju.

Iz Bele Krajine bi šlo lahko na tisoče brezovih metel, po kater" je povpraševanja vedno dovolj. Iz inozemstva pa bi dobili za metle marsikaj, česar še ne izdelujemo doma.

V teku je ustanovitev tkalske zadruge, ki bi bila tudi uslužniško podjetje za okraje, ki lahko pridelajo lan ali konopljo, nimajo pa tkalcev ali tkalk. Na ta način bi se produkcija tekstilnega materiala za nekaj 100.000 metrov lahko povečala. O trpežnosti domačega platna ni treba danes nikogar več prepričevati in je povpraševanje po njem zelo veliko. Ljudje bi si radi nabavili rjuhe, prte, kuhinjske krpe, obleke, torbe in torbice, pa ni platna nikjer naprodaj. Če bi se okraj pobrigal za zboljšanje ovčereje, bi se iz volne dalo napraviti marsikaj, kar se v Ljubljani prodaja iz drugih republik. Skrajni čas je že, da se pristopi k uvajanju boljših živali z boljšo volno, ker ta pasma je že tako degenerirana, da včasih ne krije niti obvezne oddaje, dočim ostaja drugod, kjer je ovčarstvo dobro gojeno, lastnikom dva ali celo trikratna količina volne, ki se lahko uporablja po lastni uvidevnosti.

Letošnji poizkusi prenosa batik tehnike s pisanic na les so se dobro obnesli in lahko se razvije nova panoga lesne galanterije s tipično ornamentiko.

Dobre belokranjske gline dajejo možnosti razvoja gradečki opekarni tudi za izdelovanje strešnikov, ker je glina na Kresincu sposobna v to svrho. V teku je še nadaljnje iskanje belih glin in potem ni ustanovitev podjetja za izdelovanje razne posode nobeno vprašanje.

Odnosi do naštetih domačih obrti in ostalega od strani okraja niso bili ravno najboljši in treba se bo te zadeve lotiti bolj resno. S takim delom v zimskem času se da izdelati v vrednosti več stotisočev.

To je mogoče, ker so strokovnjaki in organizatorji na razpolago in od teh se utegne marsikdo kaj naučiti. Ljudje so dostopni za marsikako novost, ampak jih je treba pridobiti življenjsko in ne birokratsko s papirnatimi odredbami, kakor se je to dosedaj delalo. Prav zaradi tega se niso domače obrti Bele Krajine nič širile in spopolnjevale.

B. R.

PIŠEJO NAM

PROČ S SAMOVOLJO AVTOBUSNIH SPREVODNIKOV!

Da je služba šoferjev in sprevodnikov na avtobusih težka in odgovorna, ve vsakdo, ki pozna izredno povečan avtobusni promet. Vsa čast in priznanje njim, ki to službo vzorno opravljajo. Na nekaterih progah pa se še vendo dogajajo grobe nepravilnosti.

Tako je na progi Dobrepolje-Novo mesto. Že večkrat se je primerilo, da imajo prednost v avtobusu mlade tovarišice, katerim je sprevodnik pripravljen prepustiti celo svoj sedež. Seveda, potem je »heca« in neslanih šal dovolj za vso vožnjo... Zadnjič sta smeli sedeti na tem nedotakljivem sedežu kar dve tovarišici. Sprevodnik je zajahal pokrov med motorjem in se zabaval s ščipanjem deklet in drugimi neokusnostmi. — V sredo je avtobus kakor navadno obstal na Dvoru, kjer ima 20 minut postanka. Potniki so odšli v bližnjo trafiko, ker primanjkuje v Suhi krajini cigaret. Šoferju in sprevodniku to ni bilo všeč; vpila sta nad ljudmi, jih nahrulila in jim grozila, da ne bosta vzela nikogar s seboj v Novo mesto. Ko je tovariš Jože Rojc, član okrajnega ljudskega odbora in plenuma OF, opozoril sprevodnika, naj bo vljuden z ljudmi kakor to zahteva služba, ga je ta nahrulil in ga zmerjal z nedostojnimi besedami. Popoldne istega dne pa sprevodnik tega avtobusa ni hotel dovoliti tov. Rojcu vstopa v avtobus za povratek domov. Rekel je, da so že vse mesta zasedena, kar ni bilo res, poleg tega pa je naložil nato v avtobus še vrečo moke za privatno stranko.

Potniki iz Suhe krajine, katerim je edina zveza z mestom avtobus, upravičeno zahtevajo od državnega nameščenca, da je dostojen in vljuden. Za to prejema tudi plačo iz ljudskega denarja!

Šoferju avtobusa Kostanjevica - Krško - Novo mesto pa priporočamo, da ukine prehitro vožnjo; zadnjič je zaradi prekoračenega voznega reda ustavil avtobus na Ločenski cesti in čakal 12 minut, da je bil nato točno ob devetih v mestu, pred dnevi pa je stal 6 minut v Št. Petru. V Dobravi »ni bilo časa«, da bi vzela neka potnica s seboj nekaj več prtljage, pred mestom pa je bilo potem kar 12 minut časa za izravnavo in ljubo točnost...

Pohvalo zaslužita šofer in sprevodnik na progi Novo mesto - Brežice; naj si ju vzamejo drugi za zgled vljudnosti in dostojnosti!

—k—

NA DVORU DOBRO GOSPODARIJO

Vesten, zmožen in organizacijsko podkovan, tak je poslovodja Johan Podoreh pri Kmetijski zadrugi na Dvoru. Zato ni čudno, da je njegova zadruga ena izmed najboljših v novomeškem okraju, če ne prva pri odkupu zdravilnih zelišč. Vedno nasmejanega obraza, zadovoljen in šegav, tak je Johan, ki govori bolj malo, več pa misli. Dobra volja, prijaznost in pripravljenost vsakomur pomagati, je pri njem vedno doma. Pa sem ga vprašal: »No, Johan, kako ti uspeva odkup zdravilnih zelišč letos, na kratko mi povej, zakaj je tako velik uspeh.« Malo se je namuznil: »E, kaj boš tako »firbčen« za podatke, saj nisi od našega »foha«. No, sem si mislil, ne bom uspel. Prav previdno sem pričel znova izpraševati in uspel sem. Začel mi je pripovedovati, kako je pripravljal ljudi, da so sploh hoteli nabirati zdravilna zelišča: »Zgodaj zjutraj ali pa med popoldanskim odmorom in v nedeljo sem stisnil aktovko pod pazduho in vzel na »piko« tisto vas, ki sem jo hotel prepričati. Sprva so bili malo nezaupni, ko sem jim razkladal o pomenu in nabiranju zelišč. Ko sem pa začel vprašanje, kaj dobi vsak nabiralec v manufakturi in obutvi, so se marsikateri Mici na zapečku zasvetile oči, jeziki so se razvozljali, spraševali so vse vprek, vsak je hotel vedeti, koliko se dobi blaga za to ali ono zelišče. Bil sem dobro pripravljen in hitro odgovarjal. Rečem, da sem povsod našel polno razumevanje, saj lepa in prijazna beseda pri naših kmečkih ljudeh lepo mesto najde. Odnehal pa nisem nikjer, ampak povsod zbudil zanimanje. Tako sem obdelal v dobrem tednu vse vasi svojega rajona.«

»Kakšen pa je bil uspeh, Johan?« »Tak, da imam danes velik krog stalnih nabiralcev, ki prinašajo odlično sušeno in nabrano robo. So vasi, kot Lašče nad Dvorom, kjer vsi vaščani nabirajo pekoče koprive.«

»Kaj pa plan, Johan, ga boš dosegel?« »Dosegel?« je osupnil nad takim vprašanjem. »Bodi, firbec, potolažen, presegel sem ga že kljub temu, da je bil zelo visok! Le to me jezi, ker nimam dovolj bal za polnjenje, tako da ne gre kot bi moralo iti. V Novem mestu slabo skrbijo za potrebno embalažo, ampak le za reklamo, da so na izbiro zdravilna zelišča. Če skrbijo za reklamo, naj poskrbijo še za prazne vreče. Moja skrb pa je, da bodo čimprej in večkrat polne.«

Vidite, tak je Podorehov Johan! Kaj pa tisti poslovodje, ki čakajo odkup zelišč doma za pultom, ali pa se izgovarjajo, da ljudje nimajo zanimanja za nabiranja. Besede poslovodje Johana pa povedo ravno obratno, da je potrebno vzeti pod pazduho aktovko, pritiskati na kljuke in prepričevati ljudi. Dosti takih Johanov in naši plani odkupov zdravilnih zelišč bodo gotovo doseženi in preseženi.

OTROŠKI SMEH — NAJLEPŠI SMEH

V osnovni šoli v Žužemberku je nastanjenih približno šestdeset otrok iz Ljubljane, ki pod skrbnim vodstvom preživljajo najlepše dneve počitnic ob topli in živahni Krki. Z zadostno in odlično hrano so se malčki zelo okrepili, da s svežimi močmi prestopijo prag novega šolskega leta, ki jim hiti nasproti.

FIZKULTURA IN ŠPORT

FIZKULTURNIKI »KRKE«, LE TAKO NAPREJ!

Dan vodnih športov, ki ga je priredil okrajni telovadni odbor v Novem mestu v nedeljo 13. avgusta, je uspel izredno dobro. Nad 100 sodelujočih plavačev, veslačev, waterpolistov in blizu 1000 gledalcev je ustvarilo zadovoljen kolektiv prijateljev lepe Krke, ki so tokrat prišli na svoj račun. Srečanje ljubljanskih plavačev Enotnosti in športnikov ŠD Krke je poleg tega dvignilo vrednost prireditve.

Dopoldne so se pomerili na reki novomeški veslači. V tekmovanju čolnov na 1 kilometer so zmagali: pri tekmi čolnov na en par vesel: Kozina Bogdan 5:47,4; pri čolnih na dva para vesel Peric Ludvik in Adam Karel 5:11,2; pri patrolnih čolnih s streljanjem na cilj med vožnjo Žiberna Janez in Hadel Drago 6:34.

Popoldne se je zbrala na obrežju Krke velika množica ljudstva. Z zanimanjem je opazovala boj med izkušenimi ljubljanskimi vodnimi »asi« in novomeškimi borbenimi plavači.

Po pozdravu vrst Krke in Enotnosti je spregovoril član Plavalne zveze Slovenije tovariš Kavšek, ki je pohvalil delavno plavalno sekcijo ŠD Krke in Okrajni telovadni odbor, ki se trudita z uspehom, da bi se vodni šport tudi na Dolenjskem kar najbolj razširil. Medsebojna društvena srečanja plavalcev iz cele Slovenije naj bi se zato še večkrat odigrala prav na Krki, ki nudi izredno dobre pogoje za fizkulturo na vodi.

Sledil je zanimiv dvoboj med plavači Enotnosti in Krke. Res je, da so domačini zavzeli večino drugih in tretjih mest. Pohvaliti pa je treba prav zato njihovo borbenost in vzdržljivost. Ko si bodo pridobili še potrebno izkušenost, pa bodo lahko kmalu merili svoje moči z vsakim plavalnim društvom. Doseženi so bili sledeči uspehi:

108 m prosto mladinci: Dovgan Peter (E) 1:23,1, Mušič Branko (K) 1:23,2; **108 m hrbtno člani:** Šifrer Niko (E) 1:42,6, Smerdu Miro (K) 1:52,2; **54 m prsno mladinci:** Žumer Matija (E) 49,5, Radovan Jure (K) 49,7; **108 m prsno članice:** Juvančič Marija (E) 1:32; **54 m hrbtno mladinci:** Kokalj Janez (E) 45,4, Dougan Peter (E) 49,2; **54 m prsno mladinke:** Jesenovec Andreja (E) 49,6; **108 m prosto člani:** Sovre Savo (E) 1:22,7, Barborič Boštjan (K) 1:37; **54 m prosto mladinci:** Kušej Miklavž (E) 37,0, Barborič Janez (K) 38,0; **54 m metuljček mladinci:** Bajc Vladimir (E) 42,2; **108 m prsno** — izven konkurence: Košir Drago (K) 1:49,3, Romih Robert (K) 1:51,5; **štafeta 3 × 54 m mladinke, prsno:** Enotnost 2:41,5, Krka 2:48; **štafeta 4 × 54 m mešano, člani:** Enotnost 2:43,6, Krka 3:05; **štafeta 3 × 54 m prosto, mladinci:** Enotnost 2:38,8 — Krka 2:44,2.

V skupni oceni so zmagali plavači Enotnosti z 98 točkami nad plavači Krke, ki so si priborili 45 točk.

Sledilo je plavanje pionirk na 54 metrov; le z množičnim plavanjem mladine bomo dobili dobre plavalce. Kako se rešuje utopljenca iz vode, smo videli v praktičnih vajah. Mladinci predvojaške vzgoje pa so v popolni vojaški opremi preplavali reko; pokazali so precej srčnosti in znanja.

Zanimiva je bila naslednja točka. Videli smo drugo waterpolo tekmo v letošnjem letu na Krki. Čeprav so igralci Krke zgubili igro proti ljubljanskemu moštvu, ki je med najboljšimi v Sloveniji, z rezultatom 5:0 (3:0), so bili močnejšemu nasprotniku predvsem v drugem polčasu enakovreden nasprotnik. Igra ljubljančanov se je odlikovala z boljšo tehniko, hitrejšim plavanjem in dobrim kritjem nasprotnikov, igralci Krke pa so pokazali več borbenega duha in zdržljivosti. Nešporno je bilo samovoljno potapljanje igralcev Enotnosti, ki ga je sodnik Kavšek večkrat kaznoval s prostimi streli v škodo Krke. Novomeščani so pokazali pri waterpolu lep napredek; obetajo, da se bodo ob nadaljnjem treningu kmalu razvili v zelo dobro moštvo. Enotnost je rešil pred nevarnim streljanjem domačinov predvsem odličen vratar.

Nastop edinice novomeške garnizije JA, ki je pokazala napad na obalo reke pod zaščito artilerije in izgon sovražnika iz obrambnih črt na vzpetinah desnega brega Krke, je poživil spored in pokazal naglico, udarnost in taktiko forsiranja reke naše vojske.

S skoki v vodo in razdelitvijo nagrad je bila lepa prireditev uspešno zaključena. Okrajnemu telovadnemu odboru naše priznanje, športnikom Krke pa lep fizkulturni pozdrav in — veliko uspehov pri nadaljnjem širjenju vodnih športov v lepi Dolenjski!

NOV USPEH MLADIH NOVOMEŠKIH NOGOMETAŠEV

Po visokih zmagah pionirjev - nogometašev ŠD »Krke« nad pionirji ljubljanskega »Triglava« in nad moštvom pionirjev iz Trsta so se v nedeljo pomerili novomeški pionirji z moštvom »Krima«, prvakom Ljubljane. Proti moštvu, ki je bilo fizično precej močnejše od mladih Novomeščanov, so se naši pionirji hrabro borili za žogo in pokazali spet precej sposobnosti in smisla za lepe kombinacije. Tekma se je končala neodločeno z rezultatom 1:1.

ZAHVALA OKRAJNEMU MAGAZINU V NOVEM MESTU

Uprava Doma igre in dela se najtopleje zahvaljuje Okrajnemu magazinu Novo mesto, za darovanih 20.000 din. Priporočamo, naj bo ta dar vzgled tudi drugim ustanovam.

Uprava

»Kako naj mu pomaga?« je vpraševala samo sebe in taščo ob pogledu na trpečega otroka. Rešilna misel ji je pognala kri v glavo. Partizani branijo vas. Brigada ni brez zdravnika. Že je bila na planem in hitela kot neumna skozi vas na položaj. Na koncu vasi je za zidom zdravnik obvezoval ranjenega partizana.

»Doktor, doktor, pomagajte! Otrok mi bo umrl!«

Doktor je dve minuti za tem hitel za prestrašeno žensko. Peljala ga je k Ceneku.

»Cenek?«

Otroku se je skremženi obraz razlil v nasmeh. Rad bi doktorju nekaj povedal. Ni zmogel, le komaj slišen šepet je trgal srca vsem zbranim. Doktor je začel z operacijo trebuha.

»Upajmo, da ni črevesje ranjeno,« je tolažil otrokovo mater.

Boj med partizani in belogardisti se je zunaj srdito stopnjeval. Partizani so se pričeli umikati na vas. Prvi belogardisti so vpili med hišami. Tudi Cenekov oče je bil med njimi. Ženska starejših let je skočila iz veže, potegnila belogardista za rokav s seboj v hišo.

»V tvoji hiši je partizan!«

Planil je iz bajte še bolj divji, kot je stopil vanjo. Že je bil v veži svoje hiše pred sobnimi vrati, kjer se je odločala Cenekova usoda. Hoteč v sobo, mu v trenutku zapre vhod njegova žena. Z rokami na podbojih ga je rotila in prosila:

»Spametuj se!«

Brez uma je porinil ženo v stran in planil z nožem v roki nad partizana, ki se je sklanjal nad posteljo.

Sluteč nevarnost, se je doktor hipoma obrnil, prestregel z levico smrtni udar in odprl belogardistu pogled na posteljo. Otrok se je s pogledom uprl v očetove oči in z glasom, ki je terjal hudo bolečino, vsem slišno počasi spregovoril:

»Atek, nikar!«

Belogardistu je vsa moč izginila iz telesa. Streslo ga je. Vsako sekundo bolj je začel dojemati plemenitost borca Gubčeve brigade in nevarno stanje svojega otroka edinca. Odstopil je od postelje, se obrnil v steno in se z očmi srečal z ženo.

»Pojdiva v vežo,« mu je šepnila.

V veži — med pokom in treskom — ga je žena prosila, naj se ne vrne med belogardiste. »Sam veš, da sem zasluženo delala v Beli Krajini. Sem pa tam spoznala, da smo bili na krivi poti. Otresi se! Ostani doma. Tu sem jaz, tu je otrok, tu je tudi zate prostor... Javil se boš in nikomur nič!« Na vasi je zopet oživelo. Močan protinapad partizanov je pognal belce v paničen beg. Cenekov oče je hotel planiti na plano in bežati.

»Nikamor!«

Žena je zbrala vse moči in ga zadržala v veži. Vsega vznemirjenega je odpeljala v drugo sobo, sama pa se je vrnila v vežo. Na pragu je stal doktor.

»Cenek bo živel!«

Solza v očesu in stisk roke sta povedala doktorju vse.

»Kje je mož?«

Ni mu odgovorila. Zmignila je z rameni in odšla v sobo k Ceneku, doktor pa med svoje.

*

Minil je teden dni. Slavna Gubčeva je jemala slovo od prijetne gorjanske vasi. Pred odhodom, ko se je brigada zbirala sredi vasi, je prihajala po poti trojka ljudi. Cenek v sredini, levo oče in desno mati. Na bledem otrokovem obrazu je bilo vse svetlo. Usteca so mu zlezla skoraj do ušes. S slabotnim korakom je peljal starše pred komandanta, komisarja in doktorja, ki so stali pred zborom brigade.

»Atek se je vrnil,« je povedal ves srečen.

Doktor je vzel otroka v naročje.

»In odslej bo vedno z vami, Gubčevci!« je še srečnejše nadaljeval. Skozi solze se je otrok z očetom in materjo vred smejal. Tam zadaj v koloni se je nekdo useknil. Po licu komandirja druge čete je zdrknila solza.

*

Brigada je krenila na glavno cesto. Cenek z materjo jo je spremil vse do glavnega ovinka. Ko se je zadnji partizan v koloni skril za ovinkom, je Cenek objel mater okoli pasu in rekel:

»Saj sem vedel, saj sem vedel...«

Bonov Jožo

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Jože Zamljen. Naslov uredništva in uprave: Novo mesto, Okrajni odbor OF. Telefon uredništva: 7. Štev. tekočega računa pri Komunalni banki v Novem mestu 616-1-90-603-1. Tiskarna »Slovenskega poročevalca«